Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaoston kokous 27.10.2021

HE 146/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022: Suomi-koulujen toiminta ja rahoitus pitkällä aikavälillä ja ensi vuoden näkymät sekä Etäkoulu Kulkurin ja Nomadskolan toiminta ja rahoitus pitkällä aikavälillä ja ensi vuotta koskevat näkymät

Ulkomaankoulujen asemaa ja tulevaisuutta kehittäneen työryhmän muistiossa (OKM, 2019) esitetyt Suomi-koulujen kehittämisehdotukset – rahoituksen ennakoitavuus ja sen riittävä taso, eri ikäluokkien ja opetuksen järjestämisen eri mahdollisuuksien huomioiminen sekä opetussuunnitelmien laadun ja vaikuttavuuden vahvistaminen – ovat edelleen relevantteja entisestään globalisoituvan maailman sekä lasten, nuorten, perheiden ja yhteiskunnan tarpeisiin vastaamiseksi.

Etäkoulujen rooli etäopetuksessa ja sen kehittämisessä sekä työ opetuksen mahdollistamiseksi maailmalla ovat tekijöitä, joiden merkitystä olisi hyvä tarkastella jatkossakin osana osaamis- ja koulutusjärjestelmätason kehittämistä. Myös elinikäinen oppiminen, jatkuva oppiminen ja eri yhteyksissä kertyvän osaamisen tunnistaminen ja näkyväksi tekeminen ovat tärkeitä elementtejä järjestelmässämme, ja etäkoulujen roolissa niiden tukemisessa voisi olla potentiaalia. Työn merkityksen ja etäkoulujen asemoitumisen kirkastamista tukisi rahoituksen parempi ennakoitavuus. Rahoituksen taso voisi tulevaisuudessa määrittyä sen perusteella, mikä rooli etäkouluilla ajatellaan järjestelmässä olevan.

Suomi-koulut

Suomi-koulut ovat kielikouluja tai -kerhoja, joissa annetaan opetusta suomea äidinkielenään tai toisena tai vieraana kielenä puhuville lapsille. Suomi-koulujen opetus keskittyy tukemaan lapsen suomen kielen ja kulttuurin oppimista ja hankitun kielitaidon säilyttämistä perheissä, joilla on yhteys Suomeen tai suomen kieleen.

Suomi-koulujen toiminta käynnistyi 1960-luvulla ja on laajentunut yli 40 maahan ja kaikkiin maanosiin. Suomi-koulujen lukumäärä on suurin Saksassa, Britanniassa ja Yhdysvalloissa. Kokonaisoppilasmäärä vaihtelee jonkin verran vuosittain ja on viime vuosina ollut keskimäärin 4000, oppilaiden ikäjakauman ollessa 3-18 vuotta.

Koulujen määrä on vakiintunut noin 130:en ja kouluissa on noin 500 opettajaa. Uusia kouluja käynnistetään melkein vuosittain, mutta samoin koulujen toiminta saattaa lakata oppilaiden puutteeseen. Opetusta Suomi-kouluissa annetaan keskimäärin kaksi tuntia viikossa, useimmiten lauantaisin.

Suomi-kouluja rahoitetaan sopimuspohjaisella Opetushallituksen myöntämällä toiminta-avustuksella, jota haetaan Suomi-Seuran ry:n kautta, lukukausimaksuilla ja muilla avustuksilla kuten Suomi-Seura ry:n myöntämällä ulkomaalaisyhteisöille tarkoitetulla avustuksella. Lisäksi kouluilla on omaa varainhankintaa. Suomi-koulujen saama määräraha vaihtelee vuosittain. Opetus- ja kulttuuriministeriön vuosittainen määrärahaesitys 429 000 euroa Suomi-koulujen toimintaan on pysynyt samana tai laskenut vuodesta 2009 lähtien. Eduskunta on vuodesta 2011 vuosittain hyväksynyt valtion talousarvioon lisämäärärahan, jonka suuruus on vaihdellut 150 000 - 250 000 euron välillä. Valtionavustusta myönnetään ensisijaisesti opettajien palkkoihin, tilavuokriin ja oppimateriaalihankintoihin.

Opetushallitus on laatinut Suomi-koulujen opetussuunnitelmasuosituksen 2015 (https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/verkkojulkaisu_valmis_kokoopss.pdf), joka on tarkoitettu tukemaan Suomi-koulujen opetuksen tavoitteiden asettamista, sisältöjen valintaa sekä oppilaiden oppimisen arviointia. Suositus on laadittu Suomi-kouluissa 3–18-vuotiaille oppilaille annettavaa opetusta varten. Opetushallitus suosittaa, että Suomi-koulut laativat tätä suositusta hyödyntäen koulukohtaiset opetussuunnitelmat. Opetushallitus on valmistellut myös laajan tukiaineiston https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/tukimateriaali-valmis-19.2.2016-taittoon.docx suosituksen käyttöönoton tueksi.

Opetushallitus tekee yhteistyötä Suomi-koulujen tuki ry:n ja Suomi-Seura ry:n kanssa Suomi-koulujen toiminnan tukemiseksi. Yhteistyön keskeinen muoto on vuosittain pidettävät Suomi-koulujen opettajien koulutuspäivät, joista kahdet viimeisimmät on järjestetty webinaareina.

Ulkomaankoulujen asemaa ja tulevaisuutta kehittäneen työryhmän muistiossa (OKM:n julkaisu 2019:28, http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-655-3) esitetyt kehittämisehdotukset – rahoituksen ennakoitavuus ja sen riittävä taso, eri ikäluokkien ja opetuksen järjestämisen eri mahdollisuuksien huomioiminen sekä Suomi-koulujen opetussuunnitelmien laadun ja vaikuttavuuden vahvistaminen – ovat edelleen relevantteja entisestään globalisoituvan maailman sekä lasten, nuorten, perheiden ja yhteiskunnan tarpeisiin vastaamiseksi.

Kansainvälisyyden maailmassa kielellinen ja kulttuurinen identiteetti on entistä tärkeämpi selviytymisen ja jaksamisen lähde. Suomi-koulut ovat tärkeä ulkosuomalaisten kohtaamispaikka, jossa lasten kielen opetuksen rinnalla perheillä on mahdollisuus tavata toisia suomalaisia, keskustella suomeksi, lainata koulun kirjastosta suomenkielisiä kirjoja ja juhlia yhdessä lasten kanssa perinteisiä suomalaisia juhlia. Suomi-koulut rohkaisevat ja motivoivat perheitä suomen kielen käyttöön ja arvostamiseen ja ovat siten tärkeä tuki lasten kielellisessä kehityksessä ja monikielisyyskasvatuksessa. Suomen valtiolle Suomi-koulut tarjoavat kaikkialle maailmaan levittäytyneen verkoston, joka pienellä profiililla tekee PR-työtä suomalaisen koulutusosaamisen hyväksi.

Etäkoulu Kulkuri ja Nomadskolan

Etäkoulu Kulkuri ja Nomadskolan ovat ulkomailla asuvan oppilaan verkkokouluja, jossa lapsi oppii suomen/ruotsin kieltä ja suomeksi/ruotsiksi, ja tarvittaessa kaikkia perusopetuksen aineita.

Koronapandemian aikana Etäkoulu Kulkuri on tuonut näkökulmia etäopetukseen ja sen käytäntöihin, opetuksen järjestämisen tueksi, heidän oman pitkäaikaisen toimintakokemuksensa kautta. Etäkoulujen rooli etäopetuksessa ja sen kehittämisessä sekä työ opetuksen mahdollistamiseksi maailmalla ovat tekijöitä, joiden merkitystä olisi hyvä tarkastella jatkossakin osana osaamis- ja koulutusjärjestelmätason kehittämistä. Myös elinikäinen oppiminen, jatkuva oppiminen ja eri yhteyksissä kertyvän osaamisen tunnistaminen ja näkyväksi tekeminen ovat tärkeitä elementtejä järjestelmässämme, ja etäkoulujen roolissa niiden tukemisessa voisi olla potentiaalia.

Etäkoulujen valtionavustuksena saamasta rahoituksena päätetään vuosittain valtion talousarvion yhteydessä. Työn merkityksen ja etäkoulujen asemoitumisen kirkastamista tukisi rahoituksen parempi ennakoitavuus. Rahoituksen taso voisi tulevaisuudessa määrittyä sen perusteella, mikä rooli etäkouluilla ajatellaan järjestelmässä olevan.

Johtaja Kati Lounema